NADA GRČEVIĆ

FOTOGRAFSKA OSTAVŠTINA DRAGUTINA PARČIĆA

Želja mi je da u ovom prikazu afirmiram jednu do sada malo spominjanu i ne dovoljno isticanu djelatnost našeg poznatog jezikoslovca i leksikografa Dragutina Parčića. Riječ je o fotografiji, ili bolje o Parčićevoj pionirskoj aktivnosti na polju fotografije, kojom se doduše bavio usput, ali koja ga ipak po vremenu i po rezultatima stavlja na posebno mjesto u povijesti hrvatske fotografije.

Na inicijativu dr. Ivana Bacha, znanstvenog savjetnika Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, koji je čitajući radnju Mihovila Bolonića o Parčićevoj tiskari na Glavotoku uočio podatak da se Dragutin Parčić uz ostalo bavio i fotografijom i da su njegovi fotografski radovi sačuvani u Staroslavenskoj akademiji u Krku, počeli smo se zanimati za njegovu fotografsku ostavštinu.[1]

Ljubaznošću Biskupskog ordinarijata u Krku (gdje se čuva Parčićeva ostavština), stavljen je u ožujku 1969. god. dio Parčićeve fotografske ostavštine na proučavanje Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. Među posuđenim primjercima bilo je 9 fotografija (od kojih su neke datirane i signirane), i dva papir-negativa. Odmah je bilo jasno da se radi o neobično interesantnoj i ujedno veoma ranoj pojavi u našoj fotografiji, koja će, naročito zbog većeg broja sačuvanih papir-negativa, biti interesantna i u svjetskim mjerilima. Neposredno nakon toga stavljeno je istom Muzeju na uvid i devet Parčićevih fotografija iz arhiva Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu.

Sistematskom pregledu čitave Parčićeve fotografske ostavštine pristupio je viši kustos Muzeja za umjetnost i obrt Fedor Moačanin, koji je u Biskupskom ordinarijatu u Krku pregledao i popisao sve tamo pohranjene radove i o rezultatima izvijestio u Vijestima

[1] Mihovil Bolonić, Parčićeva tiskara u Glavotoku, Rijeka, 1965.

muzealaca i konzervatora Hrvatske u članku pod naslovom »Fotografska ostavština Dragutina Parčića«.[2] U tom članku Moačanin je uz ostalo sumirao i sve važnije i do tada publicirane podatke o životu i radu D. Parčića koji bi za njegov fotografski rad mogli imati značenje. Zahvaljujući tako solidno izvršenim pripremama, rado sam se odazvala pozivu da pristupim stručnoj obradi Parčićeve fotografske ostavšitne, tim više što se radi o jedinim u Hrvatskoj sačuvanim talbotipijama. Susretljivošću tajnika Biskupskog ordinarijata u Krku Mihovila Bolonića, stavljena mi je posredstvom Muzeja na uvid i obradu cijela Parčićeva fotografska ostavština iz zbirke Staroslavenske akademije u Krku, ukupno 89 primjeraka. Zahvaljujući upravo tako velikom broju radova, kao i činjenici da sam od svih sačuvanih papir-negativa uspjela kopirati pozitive, mogla sam izvršiti grupiranje materijala ne samo po sadržaju i tehnici nego u izvjesnom broju i po vremenu, kao i mjestu nastanka sačuvanih fotografija. Pažljivom analizom trebalo je prije svega »prepoznati« nepoznate lokalitete, da bi se onda uspoređivanjem sa svega četiri datirana Parčićeva rada moglo konstatirati približno vrijeme nastanka nekih nedatiranih fotografija, te na temelju svega toga donijeti neke određene zaključke.

Pošto sam dovršila katalog svih sačuvanih radova iz Parčićeve fotografske ostavštine u Krku, grupirajući ih mogla sam utvrditi da se zbirka sastoji od:

15 papir-negativa, 2 potpuno izblijedjela papira, koji su vjerojatno također bili negativi, 20 fotografija raznih osoba, 8 grupnih fotografija s dvije ili više osoba, 7 fotografija veduta, 7 fotografija arhitektonskih objekata, 1 fotografije nadgrobnog spomenika, 3 stereo-fotografije, od toga 2 vedute i 1 grupne fotografije, 4 fotografije snimljene pomoću dalekozora, od toga jedna sastavljena od tri snimke, 2 fotografije snimljene pomoću mikroskopa, 12 fotografskih reprodukcija raznih predložaka, 8 atelijerskih fotografija, koje ne pripisujem Parčiću.

Iz popisa, dakle, vidimo da od ukupno 89 navedenih primjeraka Parčićevim radom možemo smatrati 17 papir-negativa i 64 fotografije, a 8 zadnje spomenutih snimaka ne pripada njegovu opusu.

U toku rada na katalogu Parčićevih fotografija uspjela sam zapaziti neke interesantne pojedinosti koje su mi omogućile datiranje i prepoznavanje nekih do sada neidentificiranih motiva, pa ta zapažanja iznosim redom u glavnim crtama.

1. Najranija Parčićeva datirana fotografija (od koje je sačuvan i negativ) snimljena je u Prvić-Luci kod Šibenika i na poleđini kopije ima zapis: »Dalla Finestra dell'Offizio di Provichio a Ponente-

[2] Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 1—2, Zagreb, 1970, str. 37.

Maestro, 1859.«.[3] Ta fotografija, koja prikazuje morski zaljev s nekoliko kuća u dnu na desnoj strani, omogućila mi je da prepoznam drugu fotografiju Prvić-Luke na kojoj se te iste kuće vide na lijevoj strani iza dijagonalno postavljenog niza kuća i ulice.[4] Kako iz biografije o Parčiću saznajemo da je u Prvić Luci boravio samo 1859. godine, vjerujem da su obje slike nastale iste godine.

2. Poznavajući dobro zadarsku okolicu, odmah sam primijetila tri panorame Preka snimljene sa Školjića (otočić Galevac) i to jednu dugačku, sastavljenu od 5 fotografija nalijepljenih na veći papir, zatim jednu sastavljenu od dvije međusobno spojene fotografije, te jednu koja u gornjem desnom uglu ima sitni zapis: »I. Mollo«.[5] Po karakterističnoj silhueti otočića Ošljaka prepoznala sam još dvije fotografije, od kojih jedna prikazuje nadgrobni spomenik s natpisom: »Francesco Breneli«, podignut na Školjiću, a druga je stereofotografija na kojoj je iz Preka snimljen Školjić i otočić Ošljak iza njega.[6] Prema biografskom podatku da je Parčić od 1860. do 1864. god. bio predstojnik Samostana sv. Pavla na Školjiću kod Preka, možemo spomenute fotografije svrstati u to razdoblje.

3. Fotografija koja prikazuje tri faze pomrčine sunca i nosi natpis »Ecclisse del Sole. Del 31 Decembre 1861 — Principio Zara ore 3. m. 10.« ukazuje na činjenicu da se Parčić pri tome snimanju služio teleskopom, a fotografija skupine kuća u Preku, snimljena sa Školjića, koja na poleđini ima zapis »Cafe Gregov, Scoglietto 7/6 62.« dokazuje da je Parčić pomoću teleskopa snimao i objekte na zemlji.[7] Kuće na toj fotografiji identične su sa skupinom kuća na već spomenutoj panorami Preka sastavljenoj od dvije fotografije (a i smjer snimanja je isti).[8] Kako na dugačkoj panorami Preka sastavljenoj od 5 fotografija (vidi pod 2) još nema tih kuća, možemo sa sigurnošću ustvrditi da je ona snimljena svakako prije 1862. god.

4. U skupini Parčićevih gradskih veduta prepoznajem stereopanoramu grada Krka snimljenu sa sjeverozapada, koja je nastala vjerojatno iza 1864. god., kada je Parčić preuzeo mjesto učitelja u Krku. Kod ove sam fotografije opazila da je na poleđini kolorirana akvarelnim bojama. Gledajući fotografiju prema svjetlu, a ona se na stereoskopu tako i promatra, dobiva se dojam djelomično koloriranog dijapozitiva s plavim morem i zelenom šumom.[9]

[3] Katalog br. 1. i 18.
[4] Kat. br. 19.
[5] Kat. br. 20, 21, 22.
[6] Kat. br. 24, 25.
[7] Kat. br. 38, 23.
[8] Kat. br. 21.
[9] Kat. br. 26.

5. Na pet snimaka sa sigurnošću prepoznajem motive iz Zadra. To su prije svega snimke Gradske straže (jedan papir-negativ i od istoga dvije kopije)[10] i Kopnenih vrata (jedan papir-negativ i dvije različite kopije).[11] Osim ovih dobro poznatih zadarskih arhitektonskih spomenika, prepoznajem snimku danas djelomično srušene crkve Gospe od zdravlja (jedan papir-negativ i od istog dvije kopije u raznim tonovima),[12] zatim snimku istočnog dijela Zadra snimljenu približno iz smjera sv. Krševana, tako da se preko krovova kuća vidi toranj Sv. Šimuna i Bablja kula,[13] te jednu snimku srednjeg dijela grada (sačuvan samo papir-negativ) na kojoj se preko krovova kuća vidi gornji dio pročelja crkve sv. Stošije i toranj Sv. Ilije.[14] Negativ je vjerojatno snimljen s tornja crkve sv. Franje.

Zadarske snimke nije jednostavno datirati, jer je Parčić, prema biografiji, boravio u Zadru u tri navrata i to od 1843. do 1854. god. kao đak i bogoslov, zatim 1857. do 1858. god. kao profesor, te 1867. god. kao provincijski tajnik. Uz to ne smijemo zaboraviti da je Parčić, boraveći na Školjiću kod Preka 1860. do 1864. godine, mogao često navraćati u Zadar (snimka pomrčine sunca iz 1861. god. nosi podatak da je snimljena u Zadru).[15] Ipak, s obzirom na besprijekornu tehničku izvedbu i velike formate negativa (što uključuje i bolju fotografsku opremu) moglo bi se svih pet spomenutih snimaka datirati zadnjim Parčićevim boravkom u Zadru, to jest 1867-om godinom, iako bi to značilo vrlo kasnu primjenu papir-negativa.

6. Fotografiju koja se F. Moačaninu činila kao snimka panja s tragovima udaraca sjekire (a koju je objavio uz ranije navedeni članak u Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske) smatram mikrofotografijom i to dosta vjerojatno snimkom igličaste kristalizacije otopine neke soli u kapi vode.[16] Tu tvrdnju bih potkrijepila postojanjem druge sačuvane Parčićeve mikro-snimke koja prikazuje buhu.[17]

7. Među stereo-snimke treba svakako uvrstiti i dvije zasebne male fotografije koje prikazuju grupu mladih bogoslova oko stola pred nekom zgradom.[18] Promatramo li pažljivije te dvije gotovo identične fotografije, stičemo dojam da su snimljene istovremeno sa dva paralelno postavljena aparata, od kojih svaki snima pod malo

[10] Kat. br. 12, 31, 32.
[11] Kat. br. 14, 27, 28.
[12] Kat. br. 13, 33, 34.
[13] Kat. br. 30.
[14] Kat. br. 11.
[15] Kat. br. 38.
[16] Kat. br. 36.
[17] Kat. br. 37.
[18] Kat. br. 65, 66.

drugačijim kutem, a to je upravo princip stereo-fotografije. Stavljajući te dvije snimke pod stereoskop dobila sam očekivanu plastičnu sliku, a time i potvrdu moje pretpostavke.

8. Za razliku od Parčićevih fotografija pejzaža i arhitekture, kod kojih sam za gotovo sve uspjela utvrditi gdje su snimljene (ostao je neidentificiran samo jedan pozitiv i četiri negativa), kod portreta nisam imala nikakva uporišta ni za dataciju ni za identifikaciju snimljenih osoba, osim možda kod nekoliko snimaka na kojima sam mogla, uspoređujući ih s Parčićevim fotografijama izvan ostavštine, prepoznati neke osobe.[19] Posebnu poteškoću predstavlja velika raznolikost formata kao i vrsta fotografskog papira kojom se Parčić služio. Jedino bi se, po analogiji sa snimkama pejzaža i veduta, mogle i kod portreta snimke većeg formata uvrstiti među kasnije radove.

9. Među portretima i grupnim fotografijama naišla sam na osam snimaka koje ne bi trebalo pripisati Parčiću i to 6 portreta raznih muških osoba i dvije grupne fotografije.[20] Ti su portreti snimljeni pomoću tipične profesionalne atelijerske tehnike, kojom Parčić, sudeći po ostalim radovima, nije raspolagao. Oni su snimani pri difuznoj atelijerskoj rasvjeti i svi na sličan način, tj. pred glatkom pozadinom i uz isti stolić s tokarenom nogom, koji je na 4 snimke prekriven jednakim šarenim stolnjakom. U prilog ovom mišljenju navodim primjer portreta samog Parčića kojeg je snimio zadarski profesionalni fotograf Giuseppe Bercich (Josip Brčić).[21] Na toj snimci vidi se isti stolić s tokarenom nogom, prazna pozadina, slična poza i difuzna rasvjeta kao i na spomenutih 6 portreta. Mislim stoga da bi ove atelijerske portrete trebalo pripisati fotografu Bercichu. Što se tiče dviju fotografija grupe učenika s nastavnikom koji su postavljeni pred veliku glatku pozadinu upravo rutinerski (drugi snimak je samo mali izrezani dio neke veće fotografije), vjerojatnost da bi ih mogao snimiti Parčić je još manja, jer su na njegovim snimkama i male grupe veoma nespretno postavljene, a da ne govorimo o pozadini koja je uvijek preuska, tako da sa strana proviruje još po koji dio zida. U Parčićevoj ostavštini sačuvana je i mala reprodukcija spomenute grupe učenika, što bi značilo da on nije bio u posjedu originalnog velikog negativa.[22]

[19] Npr. »Portret franjevca na kamenoj klupi« (kat. br. 43) prikazuje o. Jos. Dujmovića, a »Portret muškarca s dalmatinskom kapom« (kat. br. 57) Ivana Jurasića kojeg prepoznajemo i na snimci »Franjevac i muškarac koji stoji iza njega« (kat. br. 62). Spomenute Parčićeve fotografije izvan ostavštine čuvaju se u Provincijalatu franjevaca trećoredaca u Zagrebu, ali ni jedna nije datirana.

[20] Kat. br. 82—89.

[21] Brčićeva fotografija se nalazi u Provincijalatu franjevaca trećoredaca u Zagrebu.

[22] Katalog br. 81.

10. Najkasnija Parčićeva datirana fotografija nosi na poleđini zapis: »Monte Cassino. La mattina del 15/III 1879. C. A. Parčić.«.[23] Fotografija prikazuje kompleks sakralnih građevina s crkvom u sredini kojoj se prilazi širokim stepeništem ograđenim kamenom balustradom. Po relativno velikom formatu (v. 10,1 — š. 13,2 cm) ova se fotografija nastavlja na snimke zadarskih arhitektonskih spomenika (vidi toč. 5) samo je po tehnici savršenija, a i brižljivije je opremljena, tj. kašírana je uredno na nešto većem kartonu. U usporedbi s ranijim Parčićevim vedutama, na kojima je nebo potpuno bijelo, na ovoj snimci primjećujemo oblake, pa je očito da je snimljena savršenijim fotografskim postupkom. Za razliku od drugih sačuvanih Parčićevih fotografija koje su snimljene pomoću papir-negativa, u ovom bi se slučaju možda moglo raditi o negativu na staklenoj ploči, što bi po vremenu nastanka trebalo i očekivati.

U ovih nekoliko točaka iznijela sam uglavnom sva moja zapažanja koja se odnose na pojedine radove Dragutina Parčića. Nakon ranije obavljenog grupiranja sačuvanih radova po vrstama i po sadržaju, trebalo bi sada prići razmatranju cijelog Parčićeva fotografskog opusa, uz pokušaj valoriziranja s tehničkog i estetskog aspekta, ukoliko je to zbog heterogenosti i fragmentarnosti slučajno sačuvanih primjeraka uopće moguće.

Što se tiče tehnike, treba prije svega naglasiti da se Parčić u svom fotografskom radu služio postupkom kalotipije, odnosno talbotipije, što nam dokazuje 17 sačuvanih papir-negativa. Kako se postupkom talbotipije snimalo uglavnom samo do kraja pedesetih godina prošlog stoljeća (jer ga je već početkom šezdesetih godina istisnula savršenija tehnika negativa na staklenim pločama), sačuvani papir-negativi danas su već postali prava rijetkost. Da bih bolje istakla vrijednost i značenje Parčićevih negativa, dovoljno je spomenuti da su na primjer u cijeloj Jugoslaviji iz tog vremena sačuvani samo još papir-negativi srpskog slikara Anastasa Jovanovića.[24]

Neki su Parčićevi negativi tako dobro očuvani da se od njih i danas mogu dobiti veoma dobre kopije. Sudeći po njima, mogli bismo zaključiti da je Parčić već od početka dobro savladao fotografsku tehniku. Pri toj ocjeni ne bi nas trebala zbuniti činjenica da u ostavštini ima i slabo sačuvanih, a i slabo izrađenih negativa.

Kod pozitiva je stanje očuvanosti znatno slabije, a i postotak tehnički neuspjelih kopija znatno je veći. Ne mogu se oteti dojmu da su kod Parčića uglavnom ostale sačuvane manje uspjele kopije

[23] Kat. br. 35.

[24] Papir-negativi Anastasa Jovanovića spominju se, a jedan je i reproduciran u knjizi dr J. M. Edera, Ausführliches Handbuch der Photographie, I Band, I Teil, Geschichte der Photographie, Halle (Saale), 1932, str. 452—453, sl. br. 116.

i probe, dok su, naročito kod portreta, bolju kopiju vjerojatno primile snimljene osobe. Na takav zaključak upućuje i činjenica da većina sačuvanih kopija nema ni uredno rezane rubove, a neke su kopije ostale samo djelomično kolorirane, tj. nedovršene. Da je Parčić svoje snimke ipak opremao vidi se najbolje po fotografijama iz malog albuma sada u posjedu Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. Od ukupno 16 Parčićevih fotografija u spomenutom albumu većina ih je nalijepljena na kartone, a dvije čak imaju na poleđini ornamentirani pečat (kao što je u to vrijeme bilo uobičajeno kod profesionalnih fotografa) s njegovim imenom, godinom (1863) i glagoljskim natpisom: »svjetloslikar u Galevcu«.

Po cijelom nizu primjera vidimo da je Parčić volio eksperimentirati, pa je tako eksperimentirao i s fotografskim papirima koje je u ono vrijeme morao sam pripremati. Na kopijama raznih površina papira (od mat do polusjajnog) vidimo tako tragove više ili manje spretna nanošenja albumina i umakanja u srebrni nitrat.[25] Velike oscilacije u kvaliteti tih slučajno sačuvanih eksperimenata ne pružaju nam mogućnost za jedinstvenu ocjenu čitava rada.

Treba imati na umu činjenicu da je Parčićeva ostavština prije svega krnji dio njegova opusa, a onda još i to da su u tom dijelu ostale sačuvane, uz dobre, i sve one probne snimke i pokušaji koji bi mogli baciti krivo svjetlo na Parčićev rad. Stoga mislim da nećemo pogriješiti ako pri valorizaciji gledamo samo na izabrane radove, na one najbolje koji su nam od njega ostali sačuvani. Takva selekcija dala bi nam ipak dovoljno materijala za povoljnu ocjenu kvalitete, naročito na području snimanja arhitektonskih objekata i veduta. Tu svakako treba spomenuti zadarske snimke »Gradske straže«,[26] »Gospe od zdravlja«[27] i »Kopnenih vrata«[28] koje se odlikuju čistom i jasnom koncepcijom uz tehničku perfekciju izvedbe. Među panoramama, pak, treba istaći peterostruko sastavljenu fotografiju Preka (što daje dojam vidnog kuta od 180°),[29] te dvije snimke zadarskih krovova,[30] koje ukazuju na Parčićevo originalno gledanje vedute jednog grada. Parčićeve fotografije ove vrste treba vrednovati i kao kulturno-povijesne dokumente, naročito snimke zadarskih arhitektonskih spomenika i panorame dijelova grada koji su uslijed

[25] Na dvije fotografije koje su u katalogu pod br. 41. i 42. primijetila sam na površini papira tragove nejednaka razlijevanja, vjerojatno albumina. Na snimci »Zadarskih krovova« (kat. br. 30) vidljiv je u lijevom donjem uglu pečat: »Chlorure de sodium«, što bi značilo da je Parčić nabavljao polupripremljeni tzv. »slani papir«, koji je morao prije upotrebe još umakati u srebrni nitrat.

[26] Kat. br. 12, 31, 32.

[27] Kat. br. 13, 33, 34.

[28] Kat. br. 14, 27, 28.

[29] Kat. br. 20.

[30] Kat. br. 19, 30.

razaranja u ratu ili kasnijih dogradnji danas poprimili drugačiji izgled. Što se tiče snimanja ljudi, povoljnu ocjenu kvalitete mogao bi dobiti znatno manji broj portreta, što je potpuno i razumljivo, jer je u ono vrijeme dobar portret bio rijetkost i kod rutiniranih profesionalnih fotografa. Duge ekspozicije od nekoliko sekundi zahtijevale su od modela nepomičnost za vrijeme snimanja, a to je u mnogo slučajeva rezultiralo ukočenom pozom i neprirodnim izražajem. Ako bismo od Parčićevih portreta htjeli izdvojiti najbolje, onda bi to u prvom redu bio »Portret muškarca s bradom«[31] i »Portret muškarca s cigarom«.[32]

Po većem broju sačuvanih snimaka pojedinaca i grupa mogli bismo steći dojam da su Parčića najviše zanimali ljudi. Negativi međutim pokazuju omjer u korist veduta i arhitekture. Meni se ipak čini da je Parčića prvenstveno interesirao eksperiment pa bilo to na kojem području fotografije od snimke čovjeka, preko pejzaža do znanstvenog dokumenta. U tom mišljenju učvršćuje me i činjenica da je Dragutin Parčić, istaknuti učenjak na području filologije, među ostalim amaterski proučavao botaniku, zoologiju i fiziku, pa ga je njegova radoznala priroda tjerala da i na području fotografije prodre u sve njezine tajne.

Sačuvani Parčićevi radovi pokazuju neobično širok dijapazon interesa prema gotovo svim tada poznatim područjima fotografije. U relativno malom broju sačuvanih primjeraka nailazimo, uz ostalo, na fotografije pomoću mikroskopa i teleskopa, stereo-snimke, sastavljene široke panorame, tonirane i kolorirane fotografije,[33] reprodukcije itd., da i ne spominjemo ponovno eksperimente s fotografskim materijalima koji idu čak do upotrebe pozitivskog papira za negativski postupak i obratno.[34]

Kao amatera, moramo Parčića uvrstiti među one rijetke naše pojedince koji su, zagolicani novim izumom, osjetili potrebu da to otkriće ne samo savladaju nego možda i unaprijede. Prije Parčića u Hrvatskoj znamo zapravo još samo za slikara N. Novakovića,

[31] Kat. br. 8, 55.

[32] Kat. br. 56.

[33] Tonirana fotografija samo je jedna i to: »Crkva Gospe od zdravlja u Zadru II« (kat. br. 34), a djelomično koloriranih ima znatan broj. Čini mi se da je Parčić neke fotografije djelomično kolorirao uglavnom zbog toga što mu kopije nisu bile dovoljno kontrastne. Iznimku čine fotografije ljudi u narodnoj nošnji, koje je, izgleda, snimao samo zbog koloriranja, pa se tako na »Portretu čovjeka s fesom« (kat. br. 60) od fotografske podloge gotovo ništa i ne vidi. Kako tadanji fotografski papir nije bio podesan za koloriranje, Parčić je pokušao na »Stereo-snimci Krka« (kat. br. 26) bojadisati poleđinu slike.

[34] Na primjer »Raspelo« (kat. br. 7) i »Kopnena vrata u Zadru« (kat. br. 14) slabo su prozirni papir-negativi, izrađeni na debljem papiru, a kopije »Portret muškarca s bradom« (kat. br. 55) i »Portret franjevca« (kat. br. 50) izrađene su na tankom, vjerojatno voskom prepariranom papiru.

koji je prema Kukuljevićevu podatku već 1840. god. snimao dagerotipije zagrebačke okolice[35] i od kojega na žalost nije ostalo ništa sačuvano, te G. Draškovića o kojemu pak nemamo pisanih podataka, ali postoje sačuvane signirane fotografije.[36]

Na kraju treba reći da Parčićeva fotografska ostavština ne pruža dovoljno podataka za bilo kakvu pozitivnu usporedbu s vodećim ličnostima svjetske fotografije onog vremena. Ipak, gledano u internacionalnim mjerilima, njegovi radovi čine nam se interesantnim zbog relativno velikog broja sačuvanih papir-negativa, koji su, kako smo već prije naglasili, danas postali pravi rariteti.

U nacionalnim okvirima pojava Dragutina Parčića značajna je zbog njegova amaterskog i eksperimentatorskog pristupa fotografiji, koji ga je, za razliku od naših profesionalnih fotografa, već vrlo rano doveo na najšira područja fotografije. Njegova svestranost na fotografskom polju nije bila premašena ni do kraja XIX stoljeća, a za njegove radove možemo slobodno reći da uz snimke G. Draškovića spadaju među najranije sačuvane fotografije jednog autora hrvatskog imena.

I. VAŽNIJI BIOGRAFSKI PODACI O DRAGUTINU PARČIĆU[37]

1832. god. (26. V) rođen u Vrbniku gdje pohađa osnovnu školu. Zatim odlazi u Glavotok u Samostan trećoredaca glagoljaša.

1843—1854. god boravi u Zadru u Samostanu sv. Mihovila. Tu završava gimnaziju, pa onda bogosloviju.

1857. i 1858. god. profesor na Zadarskoj realci (predaje hrvatski i matematiku).

1859. god. dušobrižnik na Prviću (otok kraj Šibenika). Početak njegove fotografske djelatnosti.

1860—1864. god. predstojnik Samostana sv. Pavla na Školjiću (otočić Galevac kraj mjesta Preka na otoku Ugljanu). Tu se bavi botanikom, fizikalnim pokusima, slikanjem, fotografijom i dr.

1864—1867. god. u Krku lektor i učitelj redovničke mladeži. Nezadovoljan, jer gubi vezu sa Zadrom i slobodom u radu.

1867. god. u Zadru provincijski tajnik, nadajući se da će na Zadarskom bogoslovnom sjemeništu predavati staroslavenski, ali ne uspije i vraća se u Krk.

[35] I. Kukuljević-Sakcinski, Slovnik umjetnikah hrvatskih, Zagreb, 1858.

[36] Fotografije G. Draškovića čuvaju se u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

[37] Prema podacima iz spomenutog rada M. Bolonića, navodim samo godinu boravka u pojedinim mjestima radi lakšeg praćenja Parčićeve fotografske djelatnosti.

1868—1871. god. u Krku.

1871—1876. god. u Glavotoku, živi povučeno, skida redovničko odijelo i postaje svjetovni svećenik.

1876. god. odlazi u Rim gdje ostaje do kraja života. Posredovanjem biskupa Strossmayera postaje kanonikom sv. Jeronima. Navraća svake godine na odmor u Glavotok.

1902. god. (25. XII) umro u Rimu.

II. KATALOG FOTOGRAFSKE OSTAVŠTINE D. PARČIĆA

Negativi:

1. Prvić Luka.
Papir-negativ, v. 9,3 — š. 10,2 cm, uglovi malo odrezani.
Dio zaljeva s nekoliko kućica u dnu. U prvom planu tri čempresa i jedrilica. Na drugoj strani zaljeva uz more dvije oveće prizemne kuće.

2. Crkvica.
Papir-negativ, v. 10,8 — š. 9,1 cm, uglovi odrezani.
Fasada crkvice sa zvonikom na preslicu. Pred njom gole grane drveća.

3. Krovovi.
Papir-negativ, v. 7 — š. 9 cm, odrezani gornji uglovi.
U prvom planu kameni zid, iza njega dva reda krovova.

4. Kuća.
Papir-negativ, v. 7,6 — š. 7,5 cm.
U svijetlom okviru od oko 0,7 cm vidi se neka kuća, a u prvom planu neoštri krovovi.

5. Krovovi i kuća?
Papir-negativ, v. 7,6 — š. 7,5 cm.
U svijetlom okviru od oko 0,6 cm naziru se vrlo slabo kuće i krovovi.

6. Portret franjevca.
Papir-negativ, v. 7,8 — š. cca 6 cm, desna strana nepravilno izrezana.
Mlađi franjevac sjedi, okrenut u profil, samo je glava en face. Desna ruka mu je na prsima, lijeva u krilu. Snimljen je do ispod pasa.

7. Raspelo.
Papir-negativ, v. 9,1 — š. 7,3 cm, slabo proziran (na debljem papiru), pozadina pokrivena crnom bojom.
Centralno postavljeno raspelo s figurom Krista.
Stariji muškarac, jake brade i brkova, okrenut je glavom frontalno, a tijelom malo u desno i sniman do ispod pasa. Velika figura čovjeka ispunja gotovo cijeli format negativa. Desnom rukom, malo povišenom i naslonjenom na stol, podržava vrh štapa koji obuhvata lijevom šakom.

8. Portret muškarca s bradom.
Papir-negativ, v. 9,2 — š. 6,9 cm, pozadina djelomično pokrivena crnom bojom.

9. Nekoliko kuća s čempresom.
Papir-negativ, v. 11,9 — š. 14,6 cm, uglovi malo odrezani.
U prvom planu zidana ograda i uz nju visoki čempres. Iza toga nekoliko kuća od kojih je srednja nešto viša.

10. Kuće s pergolom i ljudima.
Papir-negativ, v. 11,5 — š. 14,4 cm.
Tri oveće zgrade. Pred prvom, koja je vidljiva do iznad prvog kata, sjede dva muškarca (u donjem desnom dijelu negativa). Srednja zgrada nešto je niža tako da joj je vidljiv krov. Ispod prozora, od kojih je jedan polukružna oblika, naslonjena je na kuću pergola. Treća zgrada je viša, vidljiva samo sa strane skoro do sljemena krova.

11. Zadarski krovovi s dijelom pročelja Sv. Stošije.
Papir-negativ, v. 12 — š. 14,6 cm, odrezani uglovi.
Krovovi kuća u prvom planu. Iza njih toranj Sv. Ilije i do njega gornji dio fasade Sv. Stošije.

12. Zgrada Gradske straže u Zadru.
Papir-negativ, v. 12 — š. 15,2 cm.
Frontalni snimak fasade zgrade s ogradom ispred koje je sa svake strane po jedna stražarnica i top.

13. Crkva Gospe od zdravlja u Zadru.
Papir-negativ, v. 12 — š. 15,2 cm, odrezani uglovi.
Zgrada crkve, snimljena s jugoistoka, ispunja cijeli format negativa. Od lijeva na desno nižu se njezina tri dijela: longitudinalni (porušen u zadnjem ratu), zatim centralna rotonda, te zvonik.

14. Kopnena vrata u Zadru.
Papir-negativ, v. 6,8 — š. 7,6 cm na nešto većem papiru, slabo proziran (na debljem papiru).
Frontalni snimak istočnih ulaznih vrata u Zadar s prilaznim mostom i vodom u prvom planu.

15. Reprodukcija.
Papir-negativ, v. 4,7 — š. 6,2 cm.
Reprodukcija neke slike. U prvom planu čamac s ribarima koji vuku mrežu. U pozadini niz kuća uz obalu.

16. Prazan papir prepariran (vj. voskom) kao papir-negativ.

17. Prazan papir prepariran (vj. voskom) kao papir-negativ.

Pozitivi:

18. Prvić Luka.
Fotografija, v. 9,3 — š. 10,2 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir žuto-smeđeg tona.
Zapis na poleđini dole: »Dalla finestra dell' Offizio di Provichio a Ponente-Maestro, 1859.«
Sačuvan i papir-negativ (vidi br. 1).
Dio zaljeva s nekoliko kućica u dnu. U prvom planu tri čempresa i jedrilica. Na drugoj strani zaljeva uz more dvije oveće kuće.

19. Ulica i kuće u Prvić Luci.
Fotografija, v. 6.8 — š. 8 cm. Polusjajni papir žuto-smeđeg tona.
Snimano s povišena stajališta. U prvom planu neka ulica s čempresima i granama drveća. Dijagonalno s lijeva na desno uz ulicu dva niza jednokatnih kuća. U pozadini brijeg s raslinjem, a na lijevoj strani dio zaljeva s nekoliko kuća.

20. Preko I (na otoku Ugljanu).
Fotografija, v. 7,3 — š. 32,3 cm, sastavljena od 5 snimaka zalijepljenih na veći tvrđi papir. Polumat papir žuto-smeđeg tona.
Panorama snimana sa Školjića (Galovca) prema Preku tako da je u prvom planu kameni zid i vegetacija na Školjiću, zatim more, a u pozadini mjesto Preko.

21. Preko II.
Fotografija, cca v. 7,5 — š. 13,7 cm, sastavljena od 2 snimke međusobno spojene uskim ljepivim papirom. Sjajni papir ljubičasto-smeđeg tona.
Panorama snimana sa Školjića (Galevca) prema Preku tako da je u slinama, a preko mora vidi se središnji dio mjesta Preka s crkvom na desnoj strani. Iznad brijega, koji se uzdiže iza mjesta, nazire se tvrđava (Sv. Mihovil).

22. Preko III.
Fotografija, v. 10 — š. 9 cm. Polusjajni papir smeđeg tona.
Desno gore zapis čitljiv pomoću zrcala: »I. Mollo«. Veduta srednjeg dijela mjesta Preka. Snimana sa Školjića kao i prethodne dvije fotografije (br. 20 i 21).

23. Tri kuće u Preku.
Fotografija snimana pomoću dalekozora, djelomično kolorirana, v. 7,9 — š. 10,2 cm, uglovi odrezani, nalijepljena na veći karton. Polumat papir žuto-smeđeg tona.
Na kartonu otraga zapis: »Cafe Gregov, Scoglietto 7/6 62.«.
U prvom planu krošnje drveća. Iza toga tri kuće. Zelenilo pred kućama i kapci na prozorima obojeni zelenom vodenom bojom.

24. Nadgrobni spomenik.
Fotografija, v. 7,7 — š. 6,7 cm. Mat papir žuto-smeđeg tona.
U prvom planu kameni nadgrobni spomenik centralno postavljen. Na njemu je deset redova uklesanih slova, od kojih je prvi red čitljiv: »FRANCESCCO BRENELLI«. Iza spomenika je more s otočićem kupasta oblika lijevo (Ošljak), te dijelom otoka Ugljana na desnoj strani.

25. Stereo-snimka otočića Galevca i Ošljaka.
Stereo-fotografija, v. 7,5 — š. 13,5 cm. (mjereno bez obruba). Mat papir svijetlosmeđeg tona.
U prvom planu je drveće i krov neke kućice u Preku. U drugom planu, odvojen morem, je dio kopna (otočić Galevac) s crkvom i samostanom. Iza toga opet je more, pa otočić kupasta oblika (Ošljak).

26. Stereo-snimka Krka.
Stereo-fotografija, djelomično kolorirana, v. 6,5 — š. 14,2 cm (mjereno bez obruba). Polusjajni papir smeđeg tona.
Panorama snimana sa sjeverozapada prema starom centru mjesta Krka. Preko kamenih ograda i voćaka vidi se na lijevoj strani dio crkve i brijega koji se spušta prema sredini slike i otvara vedutu mjesta s tornjem u sredini. Iza mjesta je morski zaljev. Poleđina fotografije djelomično je obojena plavom i zelenom vodenom bojom. Gledanjem fotografije prema svjetlu zapažaju se kolorirani dijelovi, tj. zelenilo brijega i plavo more.

27. Kopnena vrata u Zadru I.
Fotografija, cca v. 7,3 — š. 7,1 cm, izrezana i zalijepljena na veći papir. Mat papir žuto-smeđeg tona.
Frontalni snimak istočnih ulaznih vrata u Zadar s prilaznim mostom i vodom u prvom planu.

Sl. 1. Josip Brčić, Portret D. Parčića

Sl. 2. Pečat na poleđini Parčićeve fotografije Ive Milohnića

Sl. 3. D. Parčić, Portret muškarca s cigarom

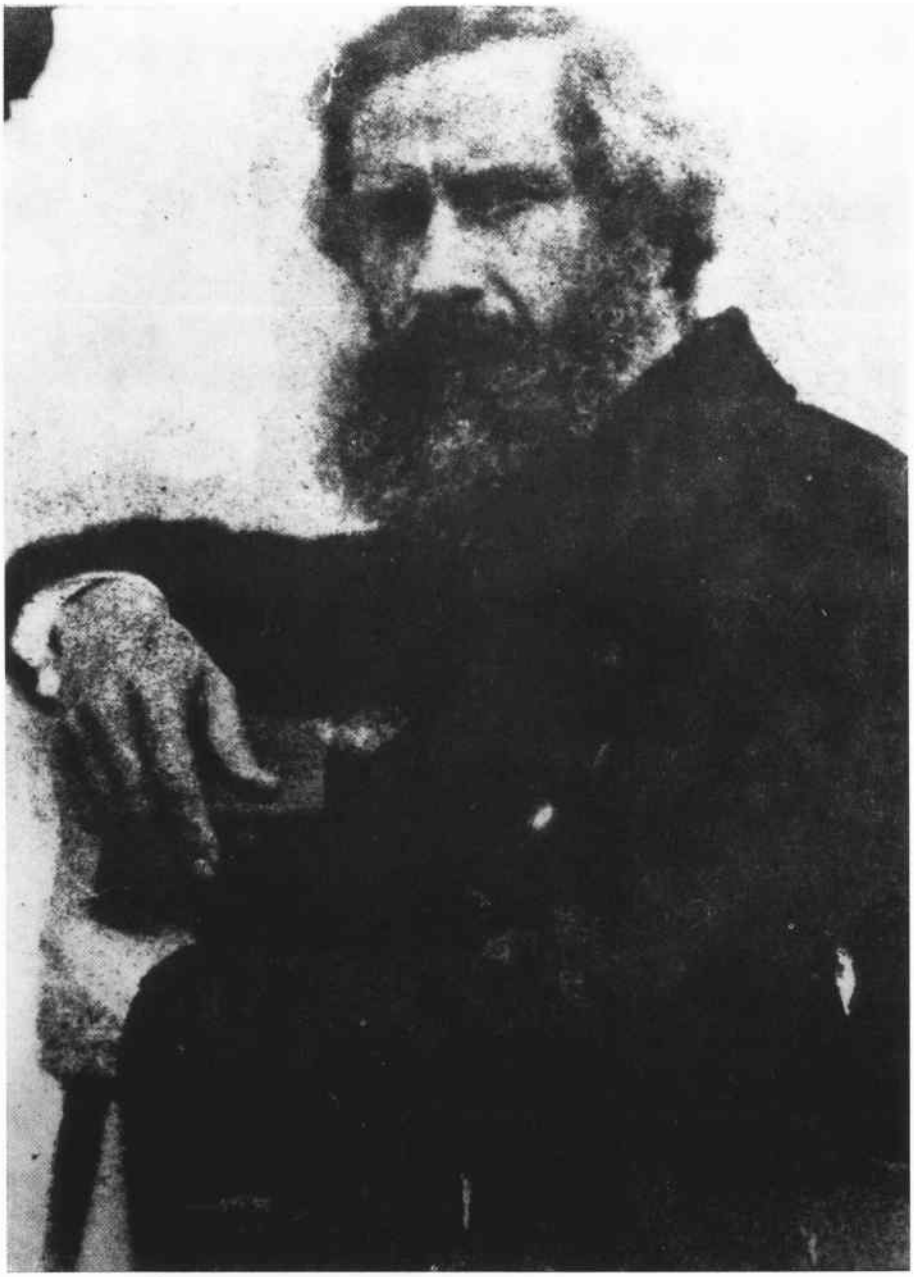

Sl. 4. D. Parčić, Portret muškarca s bradom

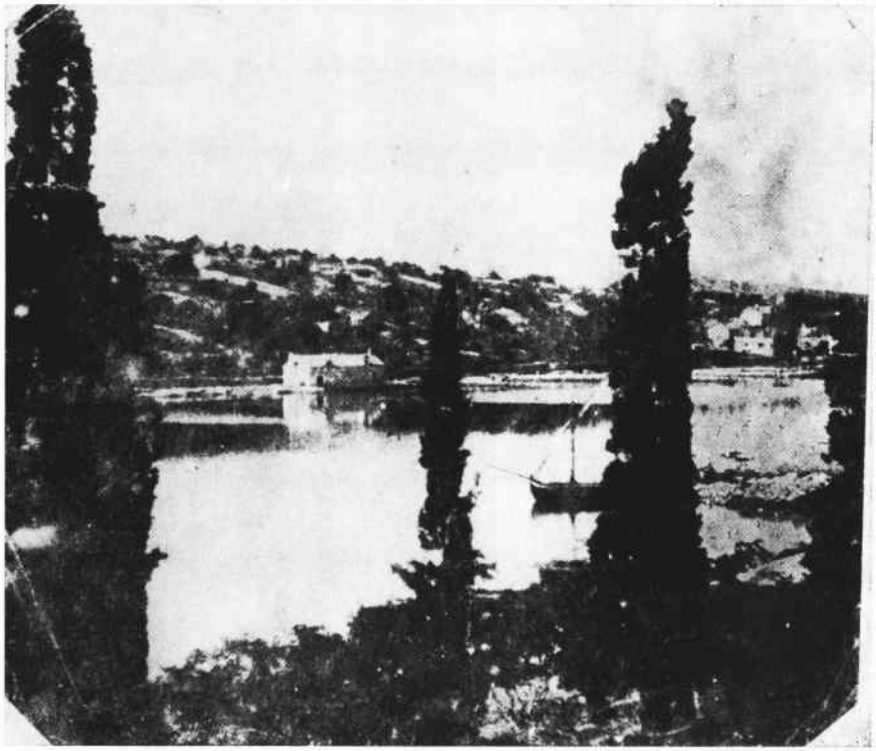

Sl. 5. D. Parčić, Prvić Luka (1859. god.)

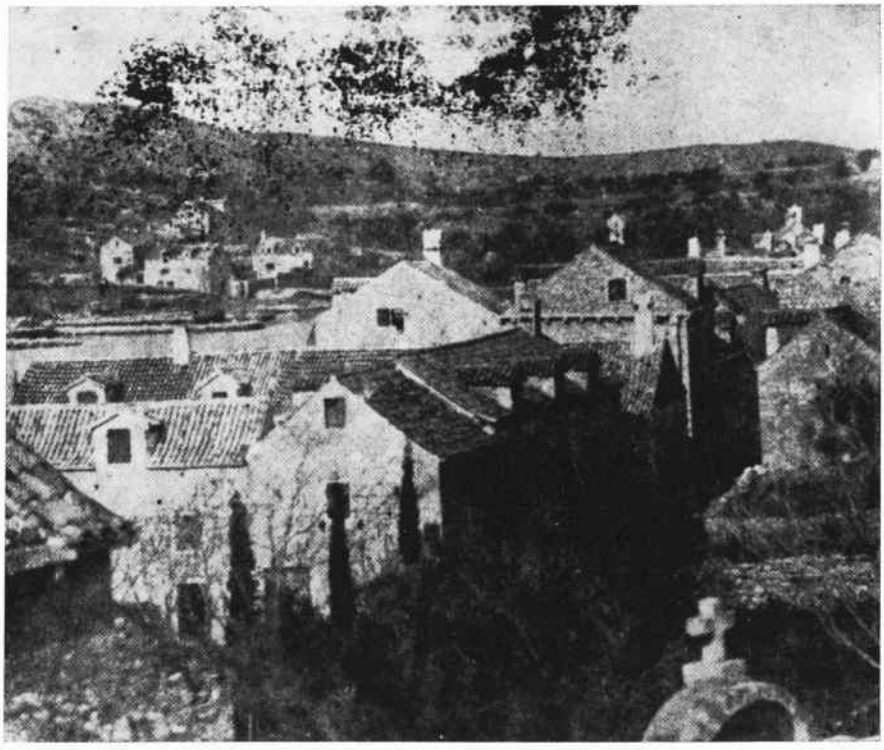

Sl. 6. D. Parčić, Ulica i kuće u Prvić Luci (1859. god.?)

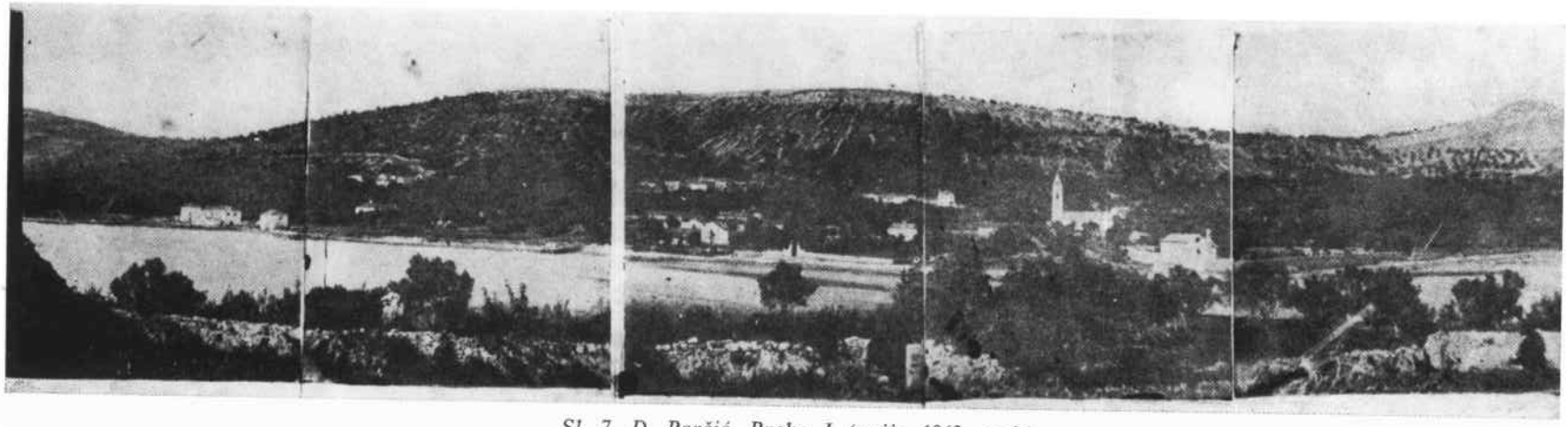

Sl. 7. D. Parčić, Preko I (prije 1862. god.)

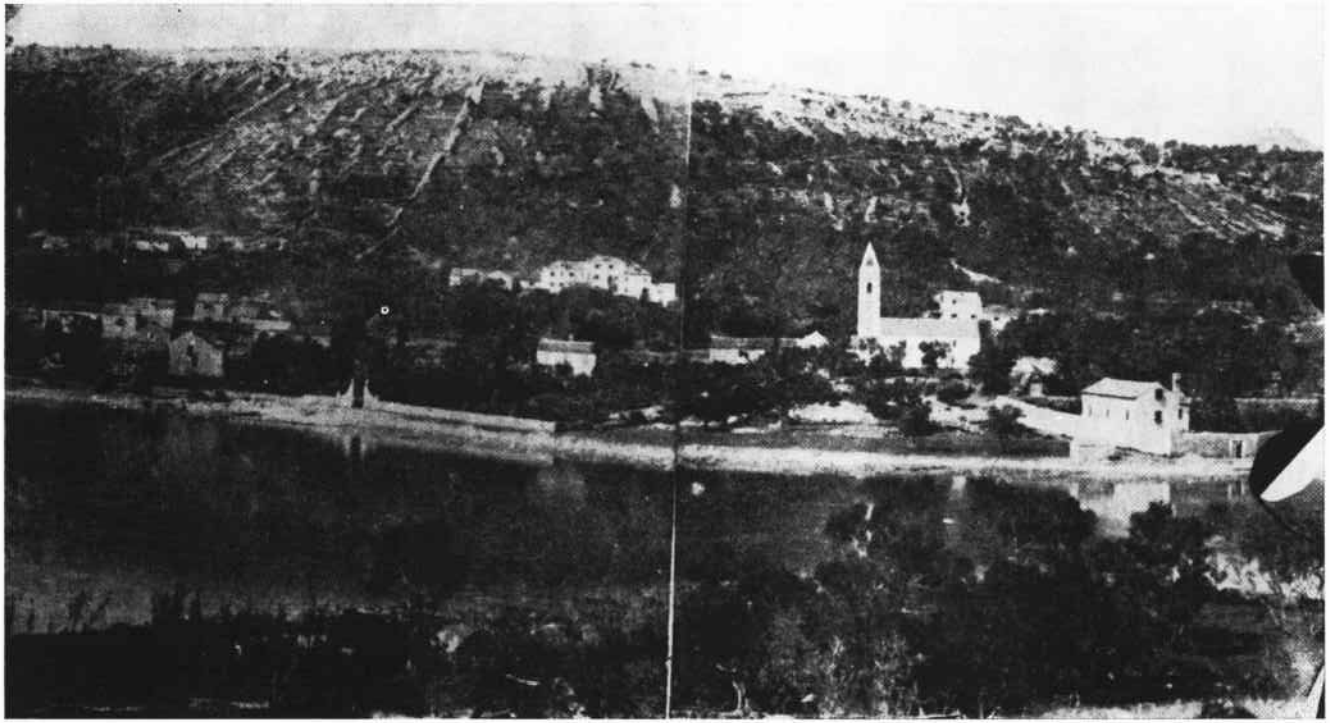

Sl. 8. D. Parčić, Preko II (oko 1862. god.)

Sl. 9. D. Parčić, Tri kuće u Preku (7. VI 1862. god., fotografija snimljena pomoću dalekozora)

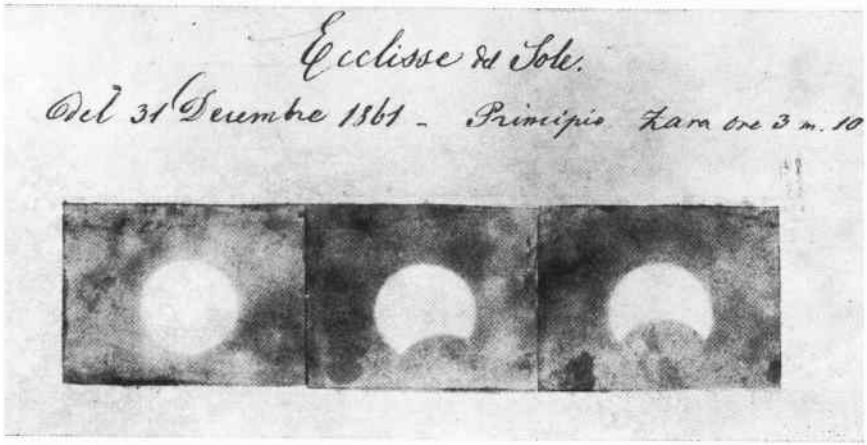

Sl. 10. D. Parčić, Pomrčina sunca (1861. god., fotografija snimljena pomoću dalekozora)

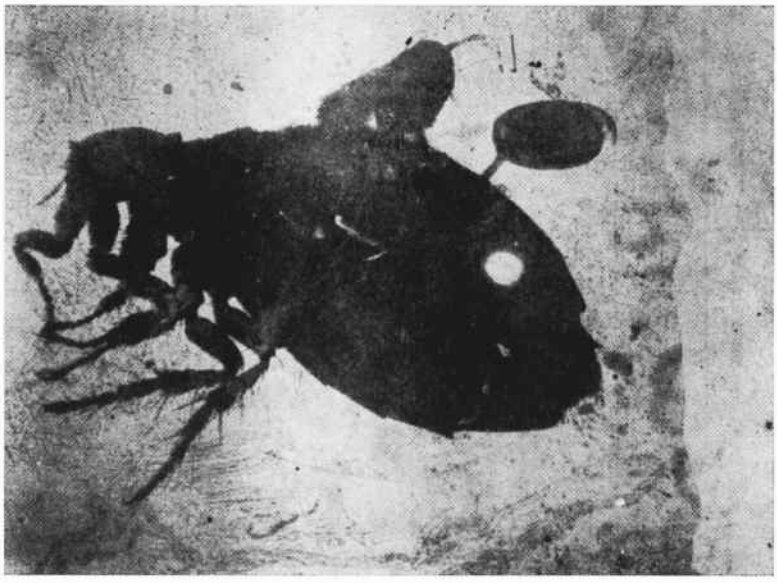

Sl. 11. D. Parčić, Mikroskopska snimka buhe

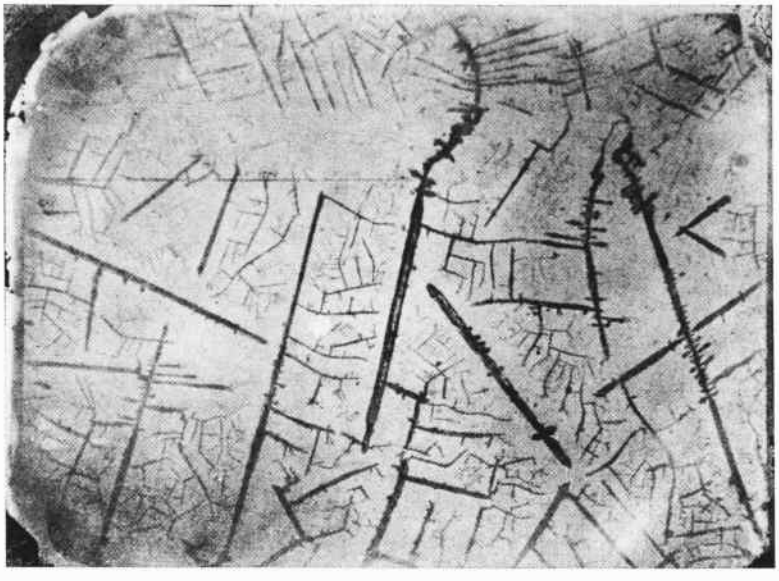

Sl. 12. D. Parčić, Mikroskopska snimka vjerojatno kristalizacije neke soli u kapi vode

Sl. 13. D. Parčić, Crkva Gospe od zdravlja u Zadru (oko 1867. god.)

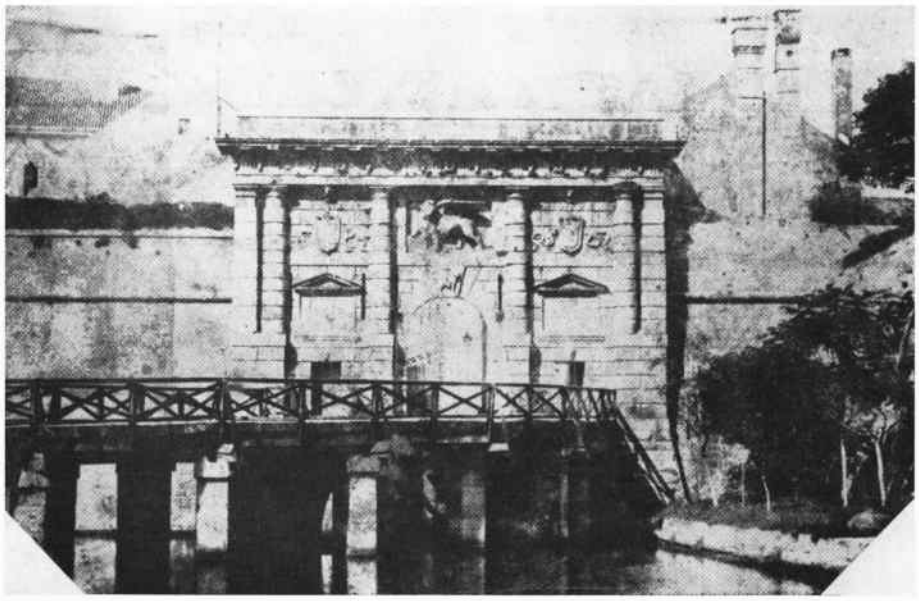

Sl. 14. D. Parčić, Kopnena vrata u Zadru II (60-ih godina XIX st.)

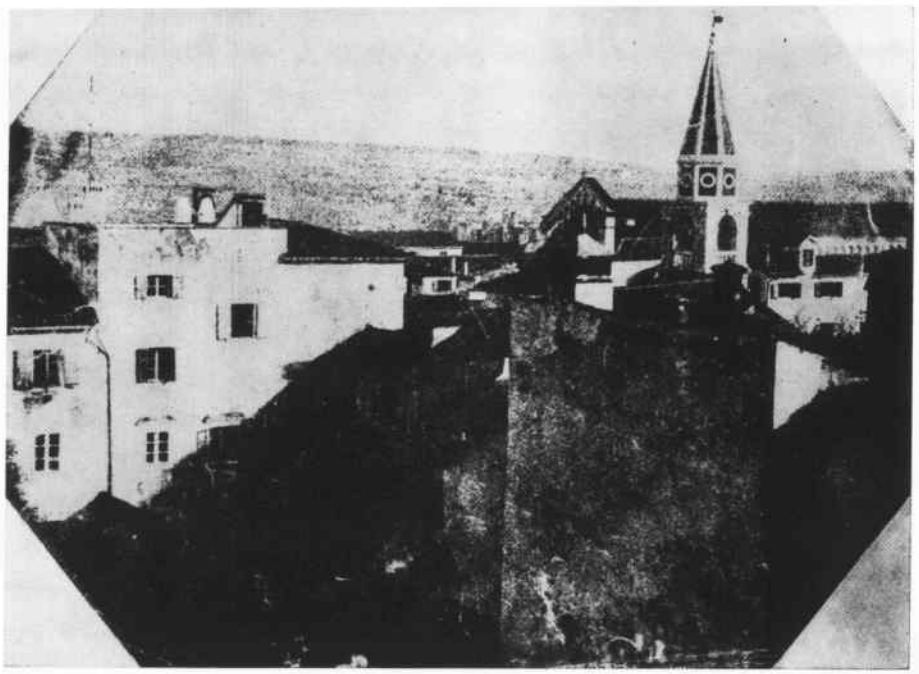

Sl. 15. D. Parčić, Zadarski krovovi s dijelom pročelja Sv. Stošije (60-ih godina XIX st.)

Sl. 16. D. Parčić, Zadarski krovovi
(60-ih godina 19. st.)

ZAVOD ZA POVIJESNE ZNANOSTI JADRANSKOG INSTITUTA

28. Kopnena vrata u Zadru II.
Fotografija, v. 10,5 — š. 13,7 cm, odrezani uglovi. Mat papir tamnosmeđeg tona.
Frontalni snimak istočnih ulaznih vrata u Zadar s gradskim zidinama s obje strane. U prvom planu prilazni most preko vode i desno dio kopna s drvećem.

29. Kuće s pergolom i ljudima.
Fotografija, djelomično kolorirana, v. 11,7 — š. 14,3 cm, s uskim tamnim rubom. Mat papir smeđeg tona.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 10).
Tri oveće zgrade. Pred prvom koja je vidljiva do prvog kata, sjede dva muškarca (u donjem desnom dijelu fotografije). Jedan od muškaraca ogrnut je plaštem s kapuljačom koji je koloriran tamnocrvenom bojom. Srednja zgrada nešto je niža tako da joj je vidljiv krov. Ispod prozora, od kojih je jedan polukružna oblika s rešetkama, naslonjena je pergola. Treća zgrada je viša i vidljiva samo sa strane do sljemena krova ispod kojega je mali okrugli prozor.

30. Zadarski krovovi.
Fotografija, v. 13 — š. 16,2 cm. Mat papir smeđeg tona. U uglu lijevo dole pečat: »CHLORUR(E) DE SODIUM«.
Veduta na kojoj niz krovova i kuća s visokim dimnjacima završava zvonikom Sv. Šimuna u sredini i Babljom kulom na desnoj strani.

31. Zgrada Gradske straže u Zadru I.
Fotografija, v. 12 — š. 15,2 cm, odrezani uglovi. Mat papir smeđeg tona.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 12).
Frontalni snimak fasade zgrade s zidanom ogradom ispred koje je sa svake strane po jedna stražarnica i top.

32. Zgrada Gradske straže u Zadru II.
Fotografija, v. 12 — š. 15,2 cm, odrezani uglovi. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 12).
Ista snimka kao i prethodna (br. 31).

33. Crkva Gospe od zdravlja u Zadru I.
Fotografija, v. 12 — š. 15,2 cm, odrezani uglovi. Mat papir smeđeg tona.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 13).
Zgrada crkve, snimljene s jugoistoka, ispunja cijeli format fotografije. Od lijeva na desno nižu se njezina tri dijela: longitudinalni (porušen u zadnjem ratu), zatim centralna rotonda i zvonik.

34. Crkva Gospe od zdravlja u Zadru II.
Fotografija, v. 12 — š. 13,6 cm. Mat papir sivog tona. Sačuvan papir-negativ (vidi br. 13).
Ista snimka kao i prethodna (br. 33).

35. Monte Cassino.
Fotografija, v. 10,1 — š. 13,2 cm, nalijepljena na nešto veći karton. Polusjajni papir ljubičasto-smeđeg tona.
Na poleđini zapis: »Monte Cassino. La mattina del 15/III 1879. C. A. Parčić«.
Kompleks sakralnih građevina s crkvom u sredini kojoj se prilazi širokim stepeništem omeđenim kamenom ogradom. Na nebu nekoliko bijelih oblačića.

36. Mikroskopska snimka.
Fotografija snimljena pomoću mikroskopa, v. 9 — š. 12,5 cm. Mat papir smeđeg tona.
Na svijetloj podlozi tamnih uglova nepravilno su raspoređene tamne crte, od kojih su neke deblje i dulje te time jače naglašene. Prostori između njih ispunjeni su čitavom nervaturom sitnih razgranatih crtica.

37. Mikroskopska snimka buhe.
Fotografija snimljena pomoću mikroskopa, v. 6,5 — š. 9,5 cm. Mat papir, koji na desnoj strani nije prepariran, smeđeg je tona.
Na svijetloj podlozi tamno tijelo buhe gotovo je bez detalja iako je dosta uvećano.

38. Pomrčina sunca I.
Fotografija snimana pomoću dalekozora, sastavljena od 3 snimke zalijepljene jedna do druge na većem kartonu. Veličina svake fotografije cca v. 3,5 — š. 4,5 cm. Mat papir smeđeg tona.
Na kartonu, iznad fotografija, zapis: »Ecclisse del Sole. Del 31 Decembre 1861 —. Principio Zara ore 3 m. 10.«.
Na tamnoj podlozi svijetao krug sunca centralno je postavljen na sve tri fotografije. Na drugoj i trećoj snimci svijetao krug sunca parcijalno pokriva tamni polukrug koji se stapa s podlogom.

39. Pomrčina sunca II.
Fotografija snimana pomoću dalekozora, cca v. 4,5 — š. 6,3 cm. Mat papir smeđeg tona.
Na tamnoj podlozi svijetao krug sunca centralno je postavljen i parcijalno prekriven tamnim polukrugom koji se stapa s podlogom.

40. Pomrčina sunca III.
Fotografija snimana pomoću dalekozora, v. 6,2 — š. 5,9 cm. Mat papir smeđeg tona.
Na tamnoj podlozi svijetao krug sunca centralno je postavljen i pokriven je gotovo do 3/4 tamnim, oštro ograničenim krugom.

41. Portret svećenika I.
Fotografija, cca v. 10,9 — š. 7,6 cm, odrezani uglovi. Polusjajni papir žuto-smeđeg tona. Na površini papira vidljivi tragovi razlijevanja, vjerojatno albumina.
Figura svećenika podbočenih ruku, postavljena je en face i snimljena do iznad koljena. Pozadina je svijetla i glatka, a u tonu se puno ne odvaja od lika.

42. Portret svećenika II.
Fotografija, djelomično kolorirana, cca v. 10,9 — š. 7,6 cm. Polusjajni papir žuto-smeđeg tona. Na površini papira vidljivi tragovi razlijevanja, vjerojatno albumina.
Isti snimak kao i prethodni (br. 41), samo je pojas bojadisan plavom vodenom bojom.

43. Portret franjevca na kamenoj klupi.
Fotografija, cca v. 11,3 — š. 7 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Mladi franjevac sjedi na kamenoj klupi prekriženih ruku, vrlo ležerno naslonjen na glatku pozadinu. Cijela figura franjevca dijagonalno je smještena i okrenuta en face.

44. Portret svećenika u kaputu.
Fotografija, cca v. 8,6 — š. 6,7 cm. Mat papir svijetlo-smeđeg tona.
Stariji svećenik, ukočena držanja, sjedi frontalno okrenut. Snimljen je do koljena pred glatkom pozadinom. Lijevom rukom naslonjen je na stol koji je pokriven prugastim pokrivačem.

45. Portret čovjeka s rukama na prsima.
Fotografija, v. 10,5 — š. 7,6 cm, odrezani uglovi. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac srednjih godina, bujne brade i brkova, sjedi frontalno okrenut. Snimljen je do ispod koljena pred glatkom pozadinom. Desnu ispruženu šaku drži ukočeno na prsima, a lijevu je podigao nešto više nje.

46. Portret starijeg franjevca s knjigom u ruci.
Fotografija, cca v. 9,4 — š. 7,1 cm, jako zaobljeni uglovi. Mat papir smeđeg tona.
Na svijetloj praznoj pozadini figura starijeg franjevca uska duguljasta lica i opuštenih široko postavljenih ruku, čini piramidalnu kompoziciju. U desnoj ruci mu je knjiga. Snimljen je do koljena.

47. Portret mlađeg svećenika s knjigom u ruci.
Fotografija, oval v. 10,1 — š. 6,6 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona. Mlađi svećenik sjedi frontalno, spuštenih ruku na krilo. Snimljen je do koljena. U desnoj ruci drži poluotvorenu knjigu.

48. Portret dječaka u svećeničkoj odjeći.
Fotografija, djelomično kolorirana, oval v. 6 — š. 4,2 cm. Mat papir smeđeg tona.
Dječak u svećeničkoj odjeći sjedi frontalno okrenut, spuštenih ruku u krilo. Snimljen je pred svijetlom praznom pozadinom. Usta i obrazi obojeni su crvenom, a rubovi kose crnom vodenom bojom.

49. Portret dječaka naslonjena na stol.
Fotografija, gornji dijelovi djelomično izrezani, š. 7 cm, visina figure 7 cm. Mat papir smeđeg tona.
Dječak sjedi frontalno, naslonjen lijevom rukom (podlakticom) na stol koji je prekriven tamnim pokrivačem.

50. Portret franjevca.
Fotografija, v. 6,8 — š. 5,2 cm na duljem papiru prepariranu vjerojatno voskom. Svijetlosmeđi ton papira. Neoštra kopija.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 6).
Mlađi franjevac sjedi okrenut u poluprofil, samo je glava en face. Desna mu je ruka na prsima, a lijeva u krilu. Snimljen je do ispod pasa.

51. Portret muškarca srednjih godina.
Fotografija, v. 10,9 — š. 7,4 cm, odrezani uglovi. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac srednjih godina sjedi frontalno, okrenutih nogu malo u desno. Lijevom rukom oslonjen je na naslon stolice na kojoj sjedi. Pozadina je glatka i svijetla.

52. Portret svećenika u bijeloj odjeći.
Fotografija, oval v. 9,6 — š. 6,5 cm. Mat papir svijetlog, žuto-smeđeg tona. Svećenik u bijeloj odjeći sjedi frontalno, oslonjen lijevom rukom na stol koji je prekriven tamnom tkaninom. Snimljen je do koljena, pred tamnom glatkom pozadinom.

53. Portret čovjeka u uniformi I.
Fotografija, djelomično kolorirana, oval v. 7,5 — š. 5,7 cm nalijepljen na veći papir. Mat papir smeđeg tona.
Muškarac u uniformi sjedi okrenut u poluprofil. Desna ruka mu je na kapi koju drži na koljenu, a lijevom se oslanja na stol prekriven prugastom tkaninom. Pozadina je glatka i svijetla. Dijelovi uniforme dugmad, ovratnik i orukavlje bojadisani su zlatnom bojom.

54. Portret čovjeka u uniformi II.
Fotografija, v. 7,7 — š. 5,6 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Ista osoba i sličan snimak kao i prethodni (br. 53), samo je čovjek okrenut nešto više u desno.

55. Portret muškarca s bradom.
Fotografija, v. 7,8 — š. 6,7 cm, odrezani uglovi. Prozirni, vjerojatno voskom preparirani, papir smeđeg tona.
Sačuvan papir-negativ (vidi br. 8).
Stariji muškarac jake brade i brkova okrenut je glavom frontalno, a tijelom malo u desno i sniman do ispod pasa. Velika figura čovjeka ispunja gotovo cijeli format fotografije. Desnom rukom, malo povišenom i naslonjenom na stol, podržava vrh štapa koji obuhvaća lijevom šakom.

56. Portret muškarca s cigarom.
Fotografija, djelomično retuširana, v. 14,6 — š. 11,2 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac, male brade i brkova, s kapom na glavi, sjedi frontalno okrenut. Desnom se rukom (laktom) naslanja na stol držeći cigaru, a lijeva mu je spuštena u krilo. Na njemu je raskopčan kaput ispod kojega se vidi karirani prsluk, a ovratnik košulje uzdignut je gotovo do visine usnica. Snimljen je do koljena pred glatkom i svijetlom pozadinom na kojoj se iza lika vidi njegova sjena.

57. Portret muškarca s dalmatinskom kapom.
Fotografija, oval v. 7,5 — š. 5,5 cm, nalijepljena na veći karton. Mat papir smeđeg tona.
Muškarac, jake brade i brkova, s dalmatinskom kapom na glavi sjedi frontalno okrenut. Naslonjen je lijevom rukom na stol, pokriven prugastom tkaninom, na kojem su tri knjige.

58. Portret muškarca u nošnji I.
Kolorirana fotografija, v. 9,5 — š. 7,3 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac u nošnji sjedi frontalno okrenut, spuštenih ruku u krilo. Kapa na glavi obojena je crvenom, prsluk zelenom i hlače modrom vodenom bojom, a iscrtavane su oči, obrve, nos, brci i kosa. Pozadina je svijetla i nije bojadisana.

59. Portret muškarca u nošnji II.
Kolorirana fotografija, oval v. 8,1 — š. 5,9 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac u nošnji sjedi frontalno okrenut, spuštenih ruku u krilo. Kapa na glavi obojena je svijetlocrvenom vodenom bojom. Istom bojom iscrtane su pruge na kaputu, a vez je na njemu, kao i prsluk, obojen karminom. Kosa i brci obojeni su crnom, a hlače zeleno-plavom bojom. Pozadina je svijetla i nije bojadisana.

60. Portret čovjeka s fesom.
Kolorirana fotografija, oval v. 8,3 — š. 7,5 cm. Mat papir smeđeg tona.
Čovjek u zelenom kaputu s crvenim fesom na glavi, stoji okrenut malo u desno. Cijela figura kao i pozadina obojene su tako da se od fotografske podloge gotovo ništa i ne vidi.

61. Franjevac i dječak.
Fotografija, djelomično kolorirana, v. 12,2 — š. 10 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Mlađi franjevac sjedi frontalno okrenut. Do njega, desno, stoji dječak oslanjajući mu se rukom na rame. Odjeća dječaka kolorirana je vodenim bojama.

62. Franjevac i muškarac koji stoji iza njega.
Fotografija, v. 8 — š. 6,2 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Franjevac sjedi frontalno okrenut i oslonjen lijevom rukom na stol na kojem su tri knjige. Iza njega stoji muškarac jake brade i brkova s dalmatinskom kapom na glavi. Pozadina je glatka i svijetla.

63. Franjevac i muškarac koji sjedi do njega.
Fotografija, v. 7 — š. 8,4 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir smeđeg tona.
Mlađi franjevac sjedi, oslonjen desnom šakom o rub stola, okrenut glavom u desno prema muškarcu što do njega sjedi. Ta je druga osoba pomaknuta kod snimanja i zbog toga nejasna. Pozadina je vjerojatno zid neke zgrade s tamnim otvorom na desnoj strani slike.

64. Stereo-snimka franjevca s dječakom.
Stereo-fotografija, v. 6,9 — š. 16,3 cm (mjereno bez obruba). Mat papir smeđeg tona.
Mlađi franjevac sjedi okrenut malo u desno i čita novine koje drži objema rukama. Lijevom rukom naslanja se na stol prekriven prugastom tkaninom. Iza stola stoji dječak koji se naslanja na stol desnom rukom podupirući bradu. Pozadinu čini svijetla tkanina napeta preko kamenog zida koji sa strana proviruje.

65. Bogoslovi oko stola I.
Dio stereo-fotografije, v. 6,6 — š. 6,1 cm, gornji lijevi ugao zaobljen. Mat papir smeđeg tona.
Šest mladih bogoslova pred nekom zgradom stoje i sjede oko stola na kojem je cvijeće, flaša i čaše. Na prednjoj strani stola ispisano je velikim štampanim slovima: »UN. DCPO. PRAN.«.

66. Bogoslovi oko stola II.
Dio stereo-fotografije, v. 6,6 — š. 6,2 cm, gornji desni ugao zaobljen. Mat papir smeđeg tona.
Ista snimka kao i prethodna s malim pomakom aparata pri snimanju u desno (br. 65).

67. Dva muškarca i dva dječaka I.
Fotografija, oval v. 10 — š. 8,5 cm, nalijepljen na veći papir. Mat papir smeđeg tona.
U dnu ovala crni žig: »Parcić fece.«.
Dva mlađa muškarca sjede jedan do drugoga okrenuta naprijed. Iza njih ukočeno stoje dva dječaka okrenuta također naprijed. Snimljeni su pred svijetlom pozadinom koja ne dosiže do oba kraja slike.

68. Dva muškarca i dva dječaka II.
Fotografija, v. 10,2 — š. 7,3 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Ista snimka kao i prethodna (br. 67).

69. Dva franjevca i četiri dječaka.
Fotografija, v. 6,8 — š. 8,6 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Dva franjevca sjede jedan do drugog okrenutih glava malo u desno. Iza njih stoje tri dječaka, a ispred njih u sredini čuči četvrti dječak naslonjen na stol koji je na desnoj strani. Pozadina je svijetla i glatka, ali ne seže do krajeva slike.

70. Reprodukcija litografije (Đuro Jelačić?) I.
Fotografija, v. 8,8 — š. 6,2 cm nalijepljena na veći bijeli papir. Polumat papir smeđeg tona.
Muškarac u uniformi s kapom stoji okrenut malo u lijevo.

71. Reprodukcija litografije (Đuro Jelačić?) II.
Fotografija, v. 12,5 — š. 9,5 cm sa širim bijelim obrubom. Polumat papir smeđeg tona.
Ista snimka kao i prethodna (br. 70).

72. Reprodukcija slike nekog sveca (sv. Jakov?) I.
Fotografija, v. 7,5 — š. 7 cm, zaobljeni gornji uglovi. Polusjajni papir tamnosmeđeg tona.
Lik sveca s lepezastom školjkom na prsima.

73. Reprodukcija slike nekog sveca (sv. Jakov?) II.
Fotografija, v. 9 — š. 8,4 cm. Polusjajni papir svijetlo-smeđeg tona.
Ista snimka kao prethodna (br. 72).

74. Reprodukcija slike nekog sveca (sv. Jakov?) III.
Kolorirana fotografija, v. 8,3 — š. 5,4 cm, zaobljeni gornji uglovi.
Ista snimka kao prethodne dvije samo kolorirana i lakirana (br. 72. i 73).

75. Reprodukcija slike »Sv. Marija«.
Fotografija, v. 7,5 — š. 5,5 cm sa širim bijelim obrubom na kojem je odšampano: »Sv. Marija«.
Lik bogorodice centralno postavljen.

76. Reprodukcija neke slike s jedrenjacima.
Fotografija, v. 6,9 — š. 7,2 cm, uglovi malo odrezani, nalijepljena na veći karton.
U prvom planu jedrenjaci, a u pozadini niz kuća.

77. Reprodukcija atelijerske fotografije muškarca s dvoje djece.
Fotografija, v. 7,3 — š. 5 cm. Mat papir svijetlosmeđeg tona.
Muškarac sjedi, frontalno okrenut, između dvoje male djece.

78. Reprodukcija atelijerske fotografije mlađe žene I.
Fotografija, v. 6,3 — š. 4,5 cm. Polusjajni papir svijetlo-smeđeg tona.
Mlađa žena sjedi u velikom naslonjaču frontalno okrenuta.

79. Reprodukcija atelijerske fotografije mlađe žene II.
Fotografija, v. 7 — š. 4,9 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir svijetlo-smeđeg tona.
Ista snimka kao prethodna (br. 78).

80. Reprodukcija slike nekog franjevca.
Kolorirana fotografija, v. 13,7 — š. 10,3 cm. Mat papir smeđeg tona.
Fratar u crno obojenoj halji sjedi frontalno okrenut. Pred njim desno je zeleno obojeno raspelo, te knjiga na stolu.

81. Reprodukcija atelijerske fotografije grupe učenika.
Fotografija, v. 6,7 — š. 8,4 cm, uglovi malo odrezani. Mat papir svijetlo-smeđeg tona.
Grupa učenika s nastavnikom pred svijetlom pozadinom.

82. Atelijerska snimka grupe učenika.
Fotografija, v. 13,9 — š. 16,3 cm, nalijepljena na veći sivi papir. Mat papir smeđeg tona.
Ista snimka kao prethodna (br. 81).

83. Dio atelijerske snimke učenika.
Fotografija, v. 7,6 — š. 7 cm, zaobljeni gornji uglovi. Mat papir tamno-smeđeg tona.
Dio fotografije neke grupe učenika na kojoj su vidljiva samo trojica.

84, 85, 86, 87, 88, 89. Atelijerski portreti.

Fotografije, od kojih su četiri veličine cca v. 17 — š. 14 cm, a dvije cca v. 10,5 — š. 8,5 cm. Mat papir smeđeg tona.

Atelijerski portreti raznih osoba koje su snimljene na sličan način: pred glatkom, svijetlom pozadinom i uz isti stolić, koji ima tokarenu nogu, a prekriven je šarenim stolnjakom s ružama na četiri snimke. Rasvjeta je difuzna, atelijerska.

THE PHOTOGRAPHIC LEGACY OF DRAGUTIN PARČIĆ

Summary

This paper aims at dealing with one so far but insufficiently mentioned and stressed activity of our well-known philologist and lexicographer Dragutin Parčić (Vrbnik, 26. 5, 1832, Rome — 25. 12. 1902). We are concerned with his pioneering activity in the sphere of photography, which, true, was one of his hobbies, but which, nevertheless, occupies a speical place in the history of Croatian photography according to the time and the results achieved.

Parčić's photographic legacy has been preserved in the Old-Slavic Academy at Krk, and it is composed of a total of 89 examples, of which 17 paper-negatives, 64 photos of Parčić's photos as well as 8 study snapshots which do not belong to his opus. He must have commenced being concerned with photography on the island of Prvić near Šibenik in 1859, from which time his earliest-dated photograph from this time has been preserved. The majority of works in this legacy saw the light of day in the period 1860——1867 in the region of Zadar and Preko (island of Ugljan). The latest-dated photograph was taken at Monte Cassino in 1876. The preserved works of Parčić's display an unusually wide range of interests in almost all the then known spheres of photography. Thus we find with him, among other things, photographs taken by means of the microscope and the telescope, stereo-snapshots, widely composed views, toned and coloured photos as well as reproductions, all of which points to Parčić's great inclination to experimen-

ting. According to the contents of the photos, the legacy contains mostly portraits, furthermore views and architecture. The latter type of snapshots, especially those featuring the Zadar architectonic monuments and views of the ruined part of the City, represent an invaluable cultural-historical documentation.

Regarding the technique, it ought to be stressed that Parčić had availed himself of calotipy and talbotipy. His paper-negatives are so well preserved that even today good copies can be obtained from them. Although Parčić's photographic legacy offers because of its fragmentary nature insifficient data to draw analogies with the world photography of the time, nevertheless, from the international viewpoint, his legacy is most interesting because of the comparatively great number of preserved paper-negatives, which today may be regarded as true rarities. In the national framework the advent of Parčić is significant because of his amateur and experimental approach to photography. His universality and versatility had not been surpassed in our country until the 19th century either, and in respect of his works we can safely say that they belong among the earliest preserved photographs by an author of Croatian name.